

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ –ਸਬਦ ੯੦

ਡੂੰਗਰੁ ਦੇਖਿ ਡਰਾਵਣੇ ਪੇਈਅੜੈ ਡਰੀਆਸੁ ॥

ਰਾਗੁ ਸਿਰੀਰਾਗੁ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੬੩

ਡੂੰਗਰੁ ਦੇਖਿ ਡਰਾਵਣੇ ਪੇਈਅੜੈ ਡਰੀਆਸੁ ॥

ਊਚਉ ਪਰਬਤੁ ਗਾਖੜੇ ਨਾ ਪਉੜੀ ਤਿਤੁ ਤਾਸੁ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਜਾਣਿਆ ਗੁਰਿ ਮੇਲੀ ਤਰੀਆਸੁ ॥੧॥

ਭਾਈ ਰੇ ਭਵਜਲੁ ਬਿਖਮੁ ਡਰਾਉ ॥

ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਸਿ ਮਿਲੈ ਗੁਰੁ ਤਾਰੇ ਹਰਿ ਨਾਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਚਲਾ ਚਲਾ ਜੇ ਕਰੀ ਜਾਣਾ ਚਲਣਹਾਰੁ ॥

ਜੇ ਆਇਆ ਸੇ ਚਲਸੀ ਅਮਰੁ ਸੁ ਗੁਰੁ ਕਰਤਾਰੁ ॥

ਭੀ ਸਚਾ ਸਾਲਾਹਣਾ ਸਚੈ ਥਾਨਿ ਪਿਆਰੁ ॥੨॥

ਦਰ ਘਰ ਮਹਲਾ ਸੋਹਣੇ ਪਕੇ ਕੋਟ ਹਜਾਰ ॥

ਹਸਤੀ ਘੋੜੇ ਪਾਖਰੇ ਲਸਕਰ ਲਖ ਅਪਾਰ ॥

ਕਿਸ ਹੀ ਨਾਲਿ ਨ ਚਲਿਆ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮੁਏ ਅਸਾਰ ॥੩॥

ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਸੰਚੀਐ ਮਾਲੁ ਜਾਲੁ ਜੰਜਾਲੁ ॥

ਸਭ ਜਗ ਮਹਿ ਦੇਹੀ ਫੇਰੀਐ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਸਿਰਿ ਕਾਲੁ ॥

ਪਿੰਡੁ ਪੜੈ ਜੀਉ ਖੇਲਸੀ ਬਦਫੈਲੀ ਕਿਆ ਹਾਲੁ ॥੪॥

ਪੁਤਾ ਦੇਖਿ ਵਿਗਸੀਐ ਨਾਰੀ ਸੇਜ ਭਤਾਰ ॥

ਚੋਆ ਚੰਦਨੁ ਲਾਈਐ ਕਾਪੜੁ ਰੂਪੁ ਸੀਗਾਰੁ ॥

ਖੇਹੂ ਖੇਹ ਰਲਾਈਐ ਛੇਡਿ ਚਲੈ ਘਰ ਬਾਰੁ ॥੫॥

ਮਹਰ ਮਲੂਕ ਕਹਾਈਐ ਰਾਜਾ ਰਾਉ ਕਿ ਖਾਨੁ ॥

ਚਉਧਰੀ ਰਾਉ ਸਦਾਈਐ ਜਲਿ ਬਲੀਐ ਅਭਿਮਾਨ ॥

ਮਨਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਜਿਉ ਡਵਿ ਦਧਾ ਕਾਨੁ ॥੬॥

ਹਉਮੈ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਾਇਸੀ ਜੇ ਆਇਆ ਜਗ ਮਾਹਿ ॥

ਸਭੁ ਜਗੁ ਕਾਜਲ ਕੋਠੜੀ ਤਨੁ ਮਨੁ ਦੇਹ ਸੁਆਹਿ ॥

ਗੁਰਿ ਰਾਖੇ ਸੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸਬਦਿ ਨਿਵਾਰੀ ਭਾਹਿ ॥੭॥

ਨਾਨਕ ਤਰੀਐ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਸਿਰਿ ਸਾਹਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥

ਮੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਤਨੁ ਵੇਸਾਹੁ ॥

ਮਨਮੁਖ ਭਉਜਲਿ ਪਚਿ ਮੁਏ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਰੇ ਅਥਾਹੁ ॥੮॥੧੬॥

ਸਾਰ: ਅਸਲ ਸਫਲਤਾ ਜਾਂ ਅਰਥਭਰਪੂਰ ਅੰਤਰੀਵੀ ਰੁਪਾਂਤ੍ਰਣ ਲਈ ਕੋਈ ਅਤਿ ਸਹਿਲਾ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਥਾਈ ਨਤੀਜੇ ਸਤਹੀ ਰਸਮਾਂ ਜਾਂ ਉਧਾਰ ਲਈਆਂ ਸੂਝਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ; ਅਸਲ ਬਦਲਾਵ ਅੰਤਰੀਵੀ ਉਦਮ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਰੀਵੀ ਇਕਸਾਰਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਹਰੀ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਖੇਖਲੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ; ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ, ਉਹ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਬੀਜ ਬੀਜਣ ਤੁਲ ਹਨ - ਕੋਈ ਵੀ ਅਰਥਭਰਪੂਰ ਵਸਤ ਜੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਫੜ ਸਕਦੀ। ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਿਗਸਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਧੀਰਜ, ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸਥਿਰਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਭਾਵੇਂ, ਹਉਮੈ ਅਕਸਰ ਇਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਤੁਰੰਤ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਰੁਪਾਂਤ੍ਰਣ ਇਕ ਯਾਤਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ; ਇਹ ਇਕ ਰੁੱਖ ਦੇ ਵਾਧੇ ਵਾਂਗ ਉੱਭਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀਪੂਰਨ ਦੋਵਾਂ ਮੌਸਮਾਂ ਵਿਚ ਵਿਗਸਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਹਰ ਕਦਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰੀ ਕਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਅਸਲ ਅੰਤਰੀਵੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵਿਚ ਨਹਿਤ ਹੈ। ਸਥਾਈ ਪੂਰਤੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ, ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਵਿਕਸਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਾਲ ਅੰਤਰੀਵੀ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਉਭਰਦੀ ਹੈ।

ਡੂੰਗਰੁ ਦੇਖਿ ਡਰਾਵਣੇ ਪੇਈਅੜੈ ਡਰੀਆਸੁ ॥

ਪਹਾੜ ਡਰਾਉਣਾ ਭਾਸਦਾ ਹੈ; ਇਸ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਭੈ-ਭੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਨਵੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਅਪਣਾਉਣ ਦੇ ਡਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਕਸਰ ਅਸੀਂ ਡਰ ਕਾਰਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਬੇਚੈਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਉਚਉ ਪਰਬਤੁ ਗਾਖੜੇ ਨਾ ਪਉੜੀ ਤਿਤੁ ਤਾਸੁ ॥

ਪਹਾੜ ਸਿੱਧਾ ਉੱਚਾ ਖੜਾ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕੋਈ ਪੌੜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਫਲਤਾ ਸਹਿਲਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ; ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਵੱਲ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਸਤਹੀ ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅੰਤਰੀਵੀ ਸਮਰਥਾ ਦੀ ਜਾਚਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਜਾਣਿਆ ਗੁਰਿ ਮੇਲੀ ਤਰੀਆਸੁ ॥੧॥

ਸੂਝਵਾਨ, ਬਿਬੇਕ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਬਬੇਕ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤੱਤਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਹਿਸਾਸ ਅਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਅਗਿਆਨਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅੰਤਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। (੧)

ਭਾਈ ਰੇ ਭਵਜਲੁ ਬਿਖਮੁ ਡਰਾਂਉ ॥

ਹੇ ਸਾਥੀ ਜਨ, ਹੋਂਦ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਡਾਡਾ ਹੈ; ਇਹ ਡਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਰੀਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਣਕਿਆਸੀ, ਭਾਰੀ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾਹੀਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਸਿ ਮਿਲੈ ਗੁਰੁ ਤਾਰੇ ਹਰਿ ਨਾਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪਾਕ, ਸੱਚੀਆਂ ਸੂਝਾਂ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ; ਏਕਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਰੂਹਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕਤੀਦਾਇਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚਾਈ ਅਧਾਰਤ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਬਿਬੇਕ, ਹਫੜਾ-ਦਫੜੀ ਅਤੇ ਡਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। (੧)(ਠਹਿਰਾਉ)

ਚਲਾ ਚਲਾ ਜੇ ਕਰੀ ਜਾਣਾ ਚਲਣਹਾਰੁ ॥

ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਅਫਸੋਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਖਰਕਾਰ ਜਾਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ; ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾਦਿਲੀ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਆਇਆ ਸੇ ਚਲਸੀ ਅਮਰੁ ਸੁ ਗੁਰੁ ਕਰਤਾਰੁ ॥

ਜਿਹੜੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਜੇ ਸਦੀਵੀ, ਸਰਬ-ਵਿਆਪੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਊਰਜਾ ਦੇ ਤੱਤਸਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪਲ-ਪਲ ਤੋਂ ਪਾਰ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਡੀ ਅਟੱਲ ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ ਗੂੜ੍ਹਾ ਸੰਬੰਧ ਭਾਲਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਭੀ ਸਚਾ ਸਾਲਾਹਣਾ ਸਚੈ ਥਾਨਿ ਪਿਆਰੁ ॥੨॥

ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਹਕੀਕਤ ਦੇ ਖੰਡ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਮੇਹਿਤ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਲਗਾਵ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। (੨)

ਦਰ ਘਰ ਮਹਲਾ ਸੋਹਣੇ ਪਕੇ ਕੋਟ ਹਜਾਰ ॥

ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ, ਘਰ, ਮਹਿਲ ਅਤੇ ਕਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਿਲ੍ਹੇ, ਇਹ ਪੰਕਤੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵੀ ਅਸਥਾਈ ਹਨ।

ਹਸਤੀ ਘੋੜੇ ਪਾਖਰੇ ਲਸਕਰ ਲਖ ਅਪਾਰ ॥

ਸ਼ਿੰਗਾਰੇ ਹੋਏ ਹਾਥੀ, ਘੋੜੇ, ਅਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਫੌਜਾਂ, ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਬਾਹਰੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਨਿਘਾਰ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇਗਾ।

ਕਿਸ ਹੀ ਨਾਲਿ ਨ ਚਲਿਆ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮੁਏ ਅਸਾਰ ॥੩॥

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਰੁਖਸਤ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ; ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਥਾਈ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ, ਅਸੀਂ ਥੱਕ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਲਈ ਸਾਡੇ ਬੇਅੰਤ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ, ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਅਧੂਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। (੩)

ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਸੰਚੀਐ ਮਾਲੁ ਜਾਲੁ ਜੰਜਾਲੁ ॥

ਅਸੀਂ ਸੋਨਾ ਅਤੇ ਚਾਂਦੀ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਦੌਲਤ ਸਾਨੂੰ ਉਲਝਣਾਂ ਵਿਚ ਫਸਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਚੇਤਾਵਨੀ ਵਜੋਂ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕੱਤਰਤਾ ਲਗਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਜਾਲ ਬੁਣਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਸ ਵਿਚ ਫਸਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਭ ਜਗ ਮਹਿ ਦੇਹੀ ਫੇਰੀਐ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਸਿਰਿ ਕਾਲੁ ॥

ਤੁਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦਸਤਕ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਕਿਵੇਂ ਭਰਮ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਰੁਤਬਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਂ ਅਰਥ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪਿੰਡੁ ਪੜੈ ਜੀਉ ਖੇਲਸੀ ਬਦਫੈਲੀ ਕਿਆ ਹਾਲੁ ॥੪॥

ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਦੇਹ ਚੰਗਿਆਈ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਅੰਤਹਕਰਣ ਅਨੰਦਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਬੁਰੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਰੁਝ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਹਲਾਤ ਕੀ ਹੋਣਗੇ? ਇਹ ਸਾਡੇ ਵਿਵਹਾਰ ਬਾਰੇ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਜ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਛਤਾਵੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। (੪)

ਪੁਤਾ ਦੇਖਿ ਵਿਗਸੀਐ ਨਾਰੀ ਸੇਜ ਭਤਾਰ ॥

ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਚੋਆ ਚੰਦਨੁ ਲਾਈਐ ਕਾਪੜੁ ਰੂਪੁ ਸੀਗਾਰੁ ॥

ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਅਤਰ ਮਲਦੇ, ਵਧੀਆ ਕੱਪੜੇ ਪਾ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਦਿੱਖ ਨੂੰ ਸਜਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਬਾਹਰੀ ਦਿੱਖ ਨੂੰ ਸਜਾਉਣ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅੰਤਰੀਵੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਖੇਹੂ ਖੇਹ ਰਲਾਈਐ ਛੇਡਿ ਚਲੈ ਘਰ ਬਾਰੁ ॥੫॥

ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਵਸਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਲਗਾਵ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਹੀ ਇਕੋ ਇਕ ਸਥਾਈ ਤਿਆਰੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥੂਲ ਵਸਤ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ (੫)

ਮਹਰ ਮਲੂਕ ਕਹਾਈਐ ਰਾਜਾ ਰਾਉ ਕਿ ਖਾਨੁ ॥

ਅਸੀਂ ਮੁਖੀਏ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਸਮਰਾਟ, ਸਾਸ਼ਕ, ਜਾਂ ਮਾਲਕ ਵਰਗੇ ਖਿਤਾਬ ਧਾਰਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ; ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੁਤਬਾ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਅਰਥਹੀਣ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਲੀਆ ਮੋਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਚਉਧਰੀ ਰਾਉ ਸਦਾਈਐ ਜਲਿ ਬਲੀਐ ਅਭਿਮਾਨ ॥

ਅਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਮੁਖੀਏ ਜਾਂ ਰਈਸ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਕਿਉਂ ਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈਏ, ਪਰ ਹੰਕਾਰ ਸਾਨੂੰ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਸਾੜਦਾ ਅਤੇ ਭਸਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਉਮੈ ਸਾਡੇ ਅੰਤਰਕਰਣ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੈ; ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਦਵੈਤ ਨਾਲ ਨਿਗਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਨਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਜਿਉ ਡਵਿ ਦਧਾ ਕਾਨੁ ॥੬॥

ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਸਵੈ-ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਸੁੱਕੀ ਨਾੜ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਉਮੈ ਦੇ ਮਾੜੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੀਆਂ ਅੰਤਰੀਵੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੌਖਣਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। (੬)

ਹਉਮੈ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਾਇਸੀ ਜੇ ਆਇਆ ਜਗ ਮਾਹਿ ॥

ਜੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਰੂਹਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਿਰੀਖਣ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਵੈ-ਮਹੱਤਤਾ ਅਕਸਰ ਸੱਚੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਲਾਭ ਦੇਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਭੁ ਜਗੁ ਕਾਜਲ ਕੇਠੜੀ ਤਨੁ ਮਨੁ ਦੇਹ ਸੁਆਹਿ ॥

ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਕਾਲਖ ਨਾਲ ਭਰੀ ਕੇਠੜੀ ਵਰਗਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਦੇਹ ਅਤੇ ਮਨ ਦੋਵੇਂ ਕਾਲੀ ਸੁਆਹ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਰੂਪਕ ਅਜਿਹੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਵਸਤ ਵਿਚ ਨਕਾਰਾਤਮਕਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਿ ਰਾਖੇ ਸੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸਬਦਿ ਨਿਵਾਰੀ ਭਾਹਿ ॥੧॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਬਿਬੇਕ ਦਾ ਤੱਤਸਾਰ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਰੂਹਾਨੀ ਸੂਝ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰੀਵੀ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। (੧)

ਨਾਨਕ ਤਰੀਐ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਸਿਰਿ ਸਾਹਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥

ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਭਰਮ ਦੇ ਸੰਸਾਰਕ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਚਿੰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਗੁਣ ਜਿਸਨੂੰ ਸਿਰਮੌਰ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਗੁਣ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੈ।

ਮੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਤਨੁ ਵੇਸਾਹੁ ॥

ਕਾਸ਼ ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਏਕਤਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਨਾ ਵਿਸਾਰਾ, ਅਤੇ ਚਿੰਤਨ ਰੂਪੀ ਅਨਮੋਲ ਰਤਨ ਏਕਤਾ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਾਂ। ਇਹ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸੋਚ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਗੁਣ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮਨਮੁਖ ਭਉਜਲਿ ਪਚਿ ਮੁਏ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਰੇ ਅਥਾਹੁ ॥੮॥੧੬॥

ਹਉਮੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਭਿਆਨਕ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜੋ ਬਿਬੇਕ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰ ਹਨ, ਉਹ ਸੂਝਵਾਨ ਉਸ ਅਥਾਹ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਚਰਿੱਤਰ ਸਾਡੀ ਮਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। (੮)(੧੬)

ਤੱਤ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਕ ਆਤਮ-ਮੰਥਨ ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਜਗਾਉਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਚੰਗਿਆਈ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੱਸਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਅੰਤਹਕਰਣ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ, ਇਹ ਕੁਧਰਮੀ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਕੁਧਰਮੀ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਤੱਤਸਾਰ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਅੰਤਰੀਵੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਪੜਤਾਲੀਆ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਜਵਾਬ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮਾਂ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੂਝਵਾਨ ਵਿਪਰੀਤਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨੇਕੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਗਲਤ ਕਰਮ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਲੁਭਾਉਣੇ ਜਾਂ ਲਾਭਦਾਇਕ ਲੱਗ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰੀਵੀ ਹਲਚਲ, ਟਕਰਾਅ

ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਗਿਰਾਵਟ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡਾ ਅੰਤਰਕਰਣ ਸਾਡੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਹੈ।

ਸਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਨਇੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

Oneness In Diversity Research Foundation

ਵੈੱਬਸਾਈਟ: OnenessInDiversity.com

ਈਮੇਲ: onenessindiversityfoundation@gmail.com